

Proměny vysokého ekonomického školství ve 40. a 50. letech 20. století ve střední Evropě

22. listopadu 2013

Vysoká škola ekonomická v Praze

NB 169

PhDr. Lukáš Novotný, Ph.D.,
doc. PhDr. Ing. Aleš Skřivan,
Ph.D.

*Několik poznámek ke vzniku Vysoké
školy ekonomické v roce 1953*

Situace po roce 1945

- **konec druhé světové války – změny téměř ve všech oblastech; atmosféra „bodu nula“ se nevyhnula ani vysokému školství, a to samozřejmě ani ekonomickému a obchodnímu**
- **po únoru 1948 – obsazení předválečné Vysoké školy obchodní Lidovými milicemi; došlo ke změně názvu instituce na Vysokou školu věd hospodářských**
- **vedení KSČ – úvahy o změně rámce ekonomického vzdělávání v Československu; sovětský vzor; čelní představitelé strany – stávající struktura ekonomického vzdělávání nevyhovuje požadavkům doby; třeba ji změnit**

Situace po roce 1945

- na jaře 1949 – rada pro reformu, jejímž úkolem bylo připravit plány na reorganizaci vysokoškolského studia
- výstup – zákon 227/1949 Sb. (14. října 1949) o zřízení **Vysoké školy politických a hospodářských věd v Praze**; z hospodářské fakulty se v roce 1952 stala **Vysoká škola ekonomická**; hlavním úkolem nové instituce (VŠPHV) – vzdělávání kádrů v teorii a praxi marxismu-leninismu; existence do září 1953, ale i tak představovala „*ojedinělý experiment na cestě mezi československou cestou k socialismu a přejímáním sovětských vzorů ve výchově inteligence pocházející z pracujícího lidu a s ním třídně i ideologicky spjatou včetně stalinských deformací vědeckého bádání*“

Cesta ke vzniku VŠE

- na počátku roku 1951 – vznik komise pro reorganizaci vysokých škol hospodářských při Státním výboru pro vysoké školy; v únoru – jednání o vytvoření nové hospodářské vysoké školy, překážkou zatím kádrové důvody; shoda na tom, že za stávajících okolností bude nejlepší „*specializovat hospodářskou fak. VŠPHV s perspektivou do 3 až 4 let vytvořit samostatnou v. šk. hospodářskou*“
- pád Rudolfa Slánského v listopadu 1951 – oslabení pozice VŠPHV; kritika školy např. za to, že nedodává dostatečný počet ekonomických specialistů

Cesta ke vzniku VŠE

- 1951 – materiál s návrhem na reorganizaci VŠPHV; v jedné jeho pasáži – úvaha o změně VŠPHV na „*samostatnou vysokou školu ekonomickou s potřebným počtem fakult a řadou specializací*“
- měly vzniknout tyto fakulty: fakulta politické ekonomie, výrobně-ekonomická fakulta, obchodně-finanční fakulta a statisticko-ekonomická fakulta
- materiál naznačil, že s budováním vysoké školy ekonomické by se mohlo začít již ve školním roce 1952/1953; zásadní problém budoucí instituce – nedostatek kvalitních učitelů

Cesta ke vzniku VŠE

- 19. srpna 1952 – vládní nařízení o dalších změnách v organizaci vysokých škol (č. 40/1952); paragraf 7, bod 1: *„Z dosavadní hospodářské fakulty vysoké školy politických a hospodářských věd v Praze se zřizuje dnem 1. září 1953 vysoká škola ekonomická v Praze.“*
- nová škola měla mít tyto fakulty: fakultu všeobecně ekonomickou, fakultu výrobně ekonomickou, fakultu vnitřního obchodu, fakultu financí a úvěru a fakultu statistiky
- již na konci července 1952 (samotný návrh na reorganizaci VŠPHV posvětil již 2. července) schválil propozice o *„členění a náplni vyučování budoucí československé vysoké školy ekonomické“* i Politický sekretariát ÚV KSČ

Cesta ke vzniku VŠE

- v létě roku 1952 nejvyšší vedení strany oficiálně rozhodlo, že dosavadní systém vzdělávání ekonomických odborníků nevyhovuje a že obě vysokoškolské instituce (VŠPHV a Vysoká škola hospodářských ved v Bratislavě) nestíhají dodávat potřebný počet absolventů. PS ÚV KSČ dále určil směr, jakým by se reforma měla ubírat. Měla kopírovat sovětský model dvoukolejného studia a dvou typů ekonomických odborníků
- nutnost vybudovat novou vysokoškolskou instituci zdůraznil i materiál s názvem *Zásady pro vybudování Vysoké školy ekonomické*, který sice není datován, ale odkazuje na poradu o reorganizaci VŠPHV (duben 1952)

Cesta ke vzniku VŠE

- dokument podporoval vznik samostatné Vysoké školy ekonomické (VŠE), neboť dosavadní hospodářská fakulta VŠPHV potřebám státu nevyhovovala. Nová škola měla začít plně fungovat od školního roku 1953/1954 a její úkoly měly spočívat v postupném zřizování dalších specializovaných kateder, ve výchově učitelských kádří a přijímání pomoci sovětských vědců
- vládní nařízení 40/1952 – hovořilo jasnou řečí a poskytovalo relativně dlouhou dobu na zajištění všech náležitostí, především prostoru pro výuku a nábor kvalitních pedagogů

Cesta ke vzniku VŠE

- kulturně propagační oddělení ÚV KSČ – v dubnu 1953 projednalo dokument Ministerstva vysokých škol, v němž se psalo o nutnosti přidělit některým novým školám nové budovy, přesunout některé instituce, aby měly nové školy prostory atd.
- pokud by nebylo možné provést navrhované změny ohledně budov v co nejkratší době, navrhovalo ministerstvo požádat vládu, aby nařízení ještě přehodnotila
- další negativa představovaly ubytování a stravování studentů
- problém existoval i ohledně počtu pedagogů; například z 29 požadovaných odborníků pro budoucí VŠE bylo získáno pouhých 8 lidí

Cesta ke vzniku VŠE

- v dubnu 1953, tedy pět měsíců před oficiálním vznikem nejen Vysoké školy ekonomické, bylo jasné, že se nové instituce budou od samého počátku potýkat nejen s nedostatkem místa, počtem vysokoškolských kolejí, ale i s deficitem kvalitních a ideologicky a politicky vyspělých pedagogů. Ministerstvo vysokých škol jasně konstatovalo, že na vládu a jednotlivá ministerstva čeká hodně práce, aby se vše stihlo alespoň do takové míry, aby nevystaly zásadní problémy
- asi nejvážnější problém budoucí VŠE představovalo personální zabezpečení; uvědomoval si to i děkan hospodářské fakulty VŠPHV a jeden z garantů reorganizace školy profesor Vladimír Sedlák

Cesta ke vzniku VŠE

- **personální obsazení budoucí VŠE se nerodilo jednoduše. Zpráva profesora Sedláka naznačila, že i když se do května 1953 podařilo navýšit počet pedagogů, ideální stav zdaleka neexistoval. Na určité obory (zbožiznalství nebo ekonomická statistika) nebylo jednoduché sehnat kvalitní kandidáty**
- **dalším důležitým bodem se stala organizace budoucí nové školy, kdy v průběhu školního roku musely vzniknout nové katedry, např. katedra státu a práva, učitelství ekonomických předmětů, ekonomiky dopravy nebo materiálně technického zásobování, aby mohla VŠE plnit beze zbytku svou funkci**
- **studium na nové instituci mělo být pětileté a nové fakulty (mělo jich být 5) měly vychovávat široké spektrum ekonomických odborníků; měli obsáhnout 20 oborů**

Závěr

- cesta ke vzniku Vysoké školy ekonomické byla jednoduchá a složitá zároveň; jednoduchá část – samotný aktu vyhlášení vládního nařízení v srpnu 1952, které oznamovalo vznik školy k 1. září 1953; složitá část – příprava přerodu hospodářské fakulty VŠPHV ve VŠE; zajištění potřebného počtu kvalitních pedagogů, jejich zázemí (odborného i prostorového) nebo diskuze o počtu posluchačů tvořily náplň práce odpovědných míst celý školní rok 1952/1953

Děkuji za pozornost!